

Gustav Radbruch

Rechtsphilosophische Tagesfragen

(Vorlesungsmanuskript Kiel, Sommersemester 1919, Hrsg. von Hidehiko Adachi und Nils Teifke, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden 2004, стр. 93).

Непосредно по окончању Првог светског рата, Густав Радбрух је 12. маја 1919. године био позван за ванредног професора Правног факултета у Килу, да би веома брзо, већ 24. октобра те године, био именован за редовног професора. Његова прва наставничка делатност, која је отпочела 24. маја 1919, била су предавања под насловом „Правнофилозофска дневна питања“. Пошто је летњи семестар већ био започео, та предавања могла су да обухвате свега осам часова, тј. да обраде осам правнофилозофских тема, што се у неку руку може сматрати и срећном околношћу, будући да је на тај начин читава Радбрухова правнофилозофска концепција из тог времена могла да буде изложена сасвим сажето, на малом броју страница. Текст тих предавања је сачуван и налази се у Рукописном одељењу хајделбершке Универзитетске библиотеке. Недавно је постао доступан заинтересованој научној и широј правничкој јавности, јер су га за штампу врло савесно и брижљиво приредили Хидехико Адахи и Нилс Тајфке, а у својој познатој библиотеци „Студије о филозофији и теорији права“, као тридесет седму свеску, објавио угледни издавач „Номос“ из Баден-Бадена. Поред Радбруховог текста, који није уврштен у његова Сабрана дела (Gustav Radbruch Gesamtausgabe) која је са сарадницима приредио Радбрухов ученик (сада већ покојни) проф. Артур Кауфман, та невелика књига садржи још „Увод приређивача“, као и њихове напомене. Наравно, у књигама овакве врсте подразумевају се именски и предметни регистар. Сви ти „пропратни“ текстови знатно олакшавају читање и разумевање текста Радбрухових предавања.

У својим килским правнофилозофским предавањима Радбрух је обрадио и слушаоцима изложио следећа питања: 1. критика правног позитивизма, 2. правда, сврха права и историјско стање, 3. супротност у схватањима о држави на тлу социјализма, 4. индивидуалност и нација у трима схватањима о држави, 5. филозофија рата, 6. вечни мир и његова организација, савез народа, 7. филозофија религије, 8. реформа правних студија и народно образовање.

Свако може лако да уочи да је ту одиста реч о крупним и значајним темама правне филозофије уопште, па и оне специфично Радбрухове. Оно што је нарочито важно и што тим Радбруховим предавањима подарује упадљиву особеност, то је методска одлука да се сва та питања размотре у сасвим актуелном контексту и с обзиром на новонасталу историјску ситуацију. Са своје стране, то је, опет, најтешње повезано с Радбруховим уверењем да је филозофија одувек добијала подстицаје од непосредних питања дана, полазећи од њих и уједно их трансцендујући.

Пре доласка у Кил, Радбрух је већ био објавио два значајна дела. То су: *Увод у љравну науку* (друго издање 1913) и *Основне црпће филозофије љрава* (1914). У њима је, разуме се, расправљао и о правној сигурности као основу важења права и, утолико, као важном елементу правне филозофије. У килским правнофилозофским предавањима, међутим, нема никаквог указивања на правну сигурност – чудна околност која одмах пада у очи. Приређивачи су то покушали да објасне, између осталог, и тиме што у тим предавањима учење о важењу права није припадало ужем тематском кругу (упор. стр. 27). С друге стране, суштински моменат у тим предавањима представља Радбрухово истицање самосталног значаја права, чиме се он увелико ослободио утицаја Франца фон Листа. Тај самостални значај права, по свему судећи код Радбруха први пут размотрен управо у предавањима из 1919. године, састојао се у наглашавању правде као једнакости, што је имало за последицу и тврдњу да је „право нешто друго него пука државна или класна самовоља“ (стр. 36).

Ако се има на уму да је Радбрухов правнофилозофски развој ишао у смеру све снажнијег истицања правде, доспевши до врхунца у схватању да право није ништа друго него „воља за правду“, онда не може бити никакве сумње да се килска предавања могу (и морају) сматрати важним и одлучним кораком на развојном путу правне филозофије једног од најзначајнијих правника двадесетог века.

Данило Н. Баста

Валтазар Богишић

Изабрана дјела I-IV

(ЦИД, Подгорица и Службени лист СЦГ, Београд 2004)

Једва да се може наћи неки наш иоле образованиј правник који није чуо за Валтазара Богишића. Ако ништа друго, сваки такав правник зна барем то да је Богишић творац „Општег имовинског законика за Књажевину Црну Гору“ из 1888. године, тог знаменитог кодификаторског постигнућа трајног значаја, а неретко уме да у погодној прилици наведе и ону сликовиту максиму („закоњачку изреку“) из чл. 100б. тог Законика која каже: „Што се грбо роди, вријеме не исправи“. На жалост, ту се најчешће и завршава оно што просечно образован правник зна о Валтазару Богишићу. Духовни видокруг таквог правника углавном не обухвата разгранато и богато, разноврсно и опсежно научно дело Богишићево. Од тог видокруга сасвим је удаљена Богишићева посебна методологија, која је, не само за своје време, веома модерна. Јер, Богишићева јуриспруденција (нека тај израз овде буде до-